

Program warsztatów ekologicznych dla przedstawicieli branży filmowej i telewizyjnej z Polski i Słowacji

Program warsztatów ekologicznych dla przedstawicieli branży filmowej i telewizyjnej z Polski i Słowacji wraz z dedykowanymi materiałami edukacyjnymi powstał na zlecenie Rzeszowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego w związku z realizacją projektu „GreenFilmToursim” objętego działaniami Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020. Dokument został przygotowany przez Krajową Izbę Producentów Audiowizualnych. Jego autorkami są: Monika Głowacka i Marta Krymarys.

Cel warsztatów:

Warsztaty mają służyć podniesieniu poziomu świadomości i wiedzy uczestników, a w efekcie zwiększać aktywności przedstawicieli branży audiowizualnej w zakresie planowania i realizacji utworów filmowych, telewizyjnych czy reklamowych w sposób jak najbardziej neutralny dla środowiska naturalnego.

Biorąc pod uwagę stopień zaawansowania wdrażanych w Polsce i na Słowacji rozwiązań z obszaru zrównoważonej produkcji audiowizualnej w porównaniu z innymi, bardziej doświadczonymi krajami w Europie, oraz stosunkowo niewysoki poziom zaangażowania producentów w proces transformacji ekologicznej na planach filmowych, przyjęto założenie, że warsztaty powinny przede wszystkim ustrukturyzować wiedzę z zakresu ekologii i zasad prowadzenia produkcji w sposób zrównoważony. Spotkania, poza przybliżeniem uczestnikom zagadnień teoretycznych, mają także na celu zaprezentowanie konkretnych możliwości i inicjatyw zachęcających do podejmowania proekologicznych działań produkcyjnych w różnym stopniu skomplikowania, od podstaw, aż po zaawansowane rozwiązania o szerokim spektrum oddziaływania.

Cele szczegółowe:

Uczestnicy warsztatów powinni przyswoić następujące zagadnienia i pojęcia:

- czym jest zrównoważony rozwój, jakie są jego cele i w jaki sposób te cele są powiązane z produkcją audiowizualną,
- jak duży wpływ na środowisko ma produkcja audiowizualna, jakie towarzyszą jej wyzwania środowiskowe,

- które z obszarów produkcji są najbardziej newralgiczne dla środowiska,
- jakie działania należy podejmować będąc producentem, członkiem ekipy filmowej, dostawcą,
- jakimi zasadami się kierować, w szczególności: 6R, gospodarka cyrkularna, drabina Lansinka,
- jakich narzędzi używać aby wdrażać zrównoważone rozwiązania i monitorować swój ślad węglowy: kalkulatory CO2, certyfikaty, check listy,
- które z zasad, narzędzi i rozwiązań powinny być stosowane na wszystkich etapach produkcji,
- dlaczego warto angażować ekokoordynatora, kim może być ekokoordynator, jakie powinny być jego główne zadania,
- pojęcia dodatkowe: greenwashing, planet placament.

Grupa docelowa:

Warsztaty przygotowane zostały dla szerokiej grupy odbiorców związanej z branżą audiowizualną - zarówno dla producentów, kierowników poszczególnych pionów, obsady czy członków ekip filmowych, a także dla instytucji branżowych i dostawców usług. Program przygotowany został w taki sposób, aby mógł być prezentowany interesariuszom o różnym poziomie wiedzy i doświadczeń.

Metoda prowadzenia warsztatu:

Praca w grupach i praca indywidualna uczestnika, wykłady, powiązanie teorii z praktyką, dyskusja.

Przyjęte środki dydaktyczne:

Materiały warsztatowe, dokument „Zrównoważona produkcja filmowa i telewizyjna w Polsce i na Słowacji - zielony przewodnik dla branży audiowizualnej” - materiał rozszerzony, prezentacja narzędzi pomiarowych - kalkulatory śladu węglowego, prezentacja multimedialna przygotowana przez prowadzącego.

Szacowany czas trwania warsztatów: 1 dzień (minimum 5 godzin zegarowych).

Spis treści:

- Problem środowiskowy. Co to jest zrównoważony rozwój?
- Jaką rolę w tym wszystkim odgrywa przemysł filmowy?
- Zrównoważony rozwój w produkcji audiowizualnej
- Zarządzanie produkcją audiowizualną
 - Komunikacja
 - Ekokoordynator
- Kluczowe obszary produkcji audiowizualnej mające wpływ na neutralność środowiskową:
 - Efektywność energetyczna
 - Transport ludzi i materiałów
 - Planowanie zakwaterowania względem lokacji filmowych
 - Lokacje filmowe, w tym obszary chronione
 - Zużycie materiałów, redukcja odpadów, ich segregacja
 - Zrównoważony catering
- Zrównoważone praktyki w dobie pandemii
- Łańcuch dostaw - gdzie szukać zrównoważonych rozwiązań dla naszej produkcji?
- Czy bycie eko kosztuje więcej?
- Narzędzia i rozwiązania wspierające zrównoważoną produkcję filmową i telewizyjną
 - Kalkulatory śladu węglowego
 - Bazy ekodostawców
 - Bazy ekocertyfikatów
 - Systemy certyfikacji produkcji
 - Check listy

Green filming – jak od teorii przejść do praktyki?

Problem środowiskowy. Co to jest zrównoważony rozwój?

Globalny klimat zmienia się, głównie w wyniku znacznej emisji gazów cieplarnianych spowodowanych działalnością człowieka. Aktywność ludzka prowadzi do powstawania toksycznych odpadów, ścieków, hałasu, emisji pyłów do atmosfery, drastycznego zmniejszenia ilości gatunków i zasobów naturalnych a także utraty biologicznej stabilności ekosystemu.

Według Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (z ang. *IPCC Intergovernmental Panel on Climate Change*) emisje gazów cieplarnianych związane z działalnością człowieka, mierzone od początku XX wieku, odpowiadają za wzrost średniej globalnej temperatury o około 1,1°C, a średni poziom morza wzrósł w tym okresie o 20 cm. Gazy cieplarniane pozostają w atmosferze przez wiele lat, wywierając wpływ na klimat na całym świecie – bez względu na to, gdzie nastąpiła ich emisja. Tymczasem, zgodnie z danymi zawartymi w raporcie opublikowanym przez działające przy Komisji Europejskiej Wspólnotowe Centrum Badawcze (z ang. *JRC Joint Research Centre*), pt. „GHG emissions of all world countries 2021”, w 2018 r. każdy mieszkaniec Ziemi odpowiadał za emisję 6,71 ton CO₂eq (ekwiwalentu dwutlenku węgla). Z uwagi na różny poziom rozwoju gospodarczego poszczególnych obszarów świata, średnia ta może być znacznie wyższa. Statystyczny Europejczyk (UE-27) w 2018 r. odpowiadał za emisję 8,86 ton CO₂eq. W tym samym czasie ślad węglowy statystycznego Polaka wynosił 11,15 ton CO₂eq, z czego 8,68 ton stanowił dwutlenek węgla - CO₂, a pozostałe blisko 2,5 tony to inne gazy cieplarniane.

Wyzwania jakie stoją przed całym światem to redukcja emisji gazów cieplarnianych o 55% do 2030 roku (w porównaniu z rokiem 1990) i osiągnięcie pełnej neutralności środowiskowej do 2050 r.

Zrównoważony rozwój (*więcej na stronie <https://www.un.org/pl/#>*) proponuje podejście, w którym istnieje możliwość zaspokajania potrzeb współczesnych społeczeństw bez ograniczania szansy na zaspokajanie potrzeb przyszłym pokoleniom.

W praktyce oznacza to konieczność uwzględniania w podejmowanych decyzjach np. biznesowych aspektów społecznych, środowiskowych i ekonomicznych.

Innymi słowy, podmiot chcący działać w sposób zrównoważony, myśląc równocześnie o ekonomicznym wymiarze, nie pominie analizy tego, jak planowana działalność może wpłynąć na środowisko czy społeczeństwo. W zrównoważonym rozwoju dąży się do godzenia interesów ekonomicznych z troską o środowisko i szacunkiem do człowieka.

W 2015 r. Organizacja Narodów Zjednoczonych przyjęła 17 celów zrównoważonego rozwoju, które odnoszą się do każdej jednostki bez względu czy jest to kraj, samorząd czy podmiot, który na poziomie indywidualnym może wspierać ich realizację.

Ćwiczenie: Zapoznaj się z celami ONZ i zastanów się, który z nich dotyczy branży audiowizualnej.

Dla prowadzącego: omów cele z grupą, zastanówcie się wspólnie, który z celów i w jakim zakresie dotyczy branży audiowizualnej.

Zwróć uwagę na cel:

4 Edukacja, 5 Równość płci, 6 i 7 Czysta woda i energia, 8 Wzrost gospodarczy i godna praca, 11 Zrównoważone miasta i społeczeństwo, 12 Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja, 13 działania w dziedzinie klimatu, 15 Życie na lądzie.

Warsztat skupia się wyłącznie na jednym obszarze – neutralizacji wpływu produkcji audiowizualnej na środowisko.

Pamiętaj! o pozostałych obszarach zrównoważonego rozwoju: bezpiecznym środowisku pracy, równości w wynagradzaniu, zachowaniu higieny pracy (liczba godzin pracy vs. liczba godzin przeznaczonych na odpoczynek), równym dostępie do edukacji i nabywaniu kompetencji.

Miejsce na notatki →

Jaką rolę w tym wszystkim odgrywa przemysł filmowy?

Sektor audiowizualny nie jest obojętny dla klimatu. W przeciwieństwie do wielu innych branż w Europie emisje CO₂ z tego sektora stale rosną, również z powodu wzmożonego korzystania z mediów przez użytkowników, w szczególności za pośrednictwem platform transmisji strumieniowej.

Jeden europejski film fabularny generuje średnio 192 tony CO₂, do neutralizacji których potrzeba 1 km² lasu. Oddziaływanie dużych międzynarodowych koprodukcji na środowisko może być jeszcze większe – nawet do kilku tysięcy ton CO₂. Źródło: Komunikat Komisji Europejskiej COM (2020) 784 „Europejskie media w cyfrowej dekadzie. Plan działania na rzecz wsparcia odbudowy i transformacji”.

Ćwiczenie: Zastanów się w jaki sposób produkcja filmowa oddziałuje na środowisko?

Dla prowadzącego: omów z grupą poniższe zagadnienia.

Oddziaływanie produkcji av na środowisko:

- zużycie energii,
- zanieczyszczenie hałasem, spalinami,
- zużycie zasobów - podwyższona konsumpcja,
- produkcja odpadów oraz często niewłaściwa ich segregacja a następnie utylizacja, w tym elektrośmieci czy odpadów chemicznych,
- marnowanie żywności i wody,
- stosowanie niebezpiecznych dla środowiska chemikaliów,
- nadmierny wpływ na obszary zielone, w tym obszary chronione, a także na gatunki tam żyjące,
- niska świadomość i wiedza z zakresu ekologii, ograniczone działania w zakresie propagowania ekologicznych postaw.

Pamiętaj! Obszary mające największe oddziaływanie na środowisko to [źródło: Albert, raport Screen New Deal](#):

- Transport, który ma największy wpływ na emisję CO₂ (z czego 70% lądowy, 30% powietrzny) – stanowi 50% całkowitej emisji CO₂ w produkcji filmowej,
- Zużycie energii (prądu oraz gazu) – stanowi 34% całkowitej emisji CO₂, z czego 30% to działalność produkcyjna, 4% tymczasowe zakwaterowanie w hotelach, apartamentach.
- Powszechne używanie agregatów prądotwórczych stanowi 15% całkowitej emisji CO₂.
- Niepotrzebne marnotrawstwo materiałów dotyczy każdej produkcji bez względu na jej wielkość oraz każdego z pionów i miejsc od hal zdjęciowych po scenografię i rekwizyty.

Branża audiowizualna nie tylko musi dążyć do neutralności klimatycznej, ale także powinna wpływać na swoich odbiorców promując idee i postawy za pomocą tworzonych treści. Film, serial, reklama czy teledysk może skutecznie przybliżyć widzom odpowiedzialną postawę wobec środowiska.

Definicja: Planet Placement to promowanie na ekranie produktów, usług czy zachowań zwiększających wśród widzów świadomość zmian klimatycznych. W treści utworu audiowizualnego pojawiają się autentyczne komunikaty o zrównoważonym rozwoju.

Miejsce na notatki →

Zrównoważony rozwój w produkcji audiowizualnej.

Wprowadzanie rozwiązań ekologicznych na różnych etapach produkcji (preprodukcja, produkcja, postprodukcja) i przez różnych interesariuszy (m.in. producentów, członków ekip filmowych, aktorów, dostawców, podwykonawców, aż po dystrybutorów) powinno być odbierane jako szansa na usprawnienie procesu, obniżanie kosztów, podwyższanie rentowności i podnoszenie jakości.

Bardziej zrównoważony proces produkcji filmu/serialu jest zawsze możliwy. Zapewnienie równowagi ekologicznej odnosi się głównie do zarządzania i gospodarowania odpadami, zasobami, w tym przede wszystkim: wodą, energią elektryczną i paliwami, na wszystkich etapach produkcji a także dystrybucji i sprzedaży.

Trzy główne priorytety to:

- zapobieganie nadmiernemu zużyciu zasobów, w tym wody i energii, oraz ograniczenie wytwarzania odpadów. Należy świadomie wybrać strategiczne lokacje dla produkcji filmowej, aby uniknąć niepotrzebnego transportu, wielokrotnego załadunku i wykorzystania samochodów ciężarowych. Jeżeli to możliwe, osoby pracujące przy produkcji, jak również materiały, powinny być przewożone w jednej podróży. W celu uniknięcia strat należy również wyłączać urządzenia elektryczne, także te pozostawione w stanie czuwania,
- wykorzystanie produktów odnawialnych lub wielokrotnego użytku oraz wypożyczanie materiałów, np. używanie agregatów biodiesel, zakup zielonej energii elektrycznej, wypożyczenie sprzętu i urządzeń, elementów scenografii i kostiumów, recykling akumulatorów,
- efektywne zużycie wody, energii i materiałów w toku całego procesu produkcji, np. poprzez organizowanie selektywnej zbiórki na planie, korzystanie z urządzeń wysokowydajnych i energooszczędnych (kamery, światła, samochody itd.).

Pamiętaj! W swoich działaniach kieruj się zasadą 6R. W myśl tej idei warto wybierać produkty z obiegu zamkniętego, nie generować nowych potrzeb i zakupów. Zasada 6R jest adaptowalna dla każdego obszaru produkcji. Powinni się nią kierować także podwykonawcy i poddostawcy.

REFUSE

odmawiaj

REDUCE

ograniczaj

REUSE

wykorzystaj ponownie

REPAIR

naprawiaj

RECYCLE

przetwarzaj

ROT

kompostuj

Definicja:

Gospodarka obiegu zamkniętego (circular economy) jest koncepcją gospodarczą, w której produkty, materiały oraz surowce powinny pozostawać w gospodarce tak długo, jak jest to możliwe, a wytwarzanie odpadów powinno być jak najbardziej zminimalizowane. A jeśli zachodzi potrzeba utylizacji to należy pamiętać o właściwej segregacji.

W wyborze określonych rozwiązań oraz w komunikacji kładź nacisk na:

(dotyczy wszystkich interesariuszy i ich działalności, bez względu na to czy jesteś studiem produkcyjnym, firmą postprodukcyjną, rentalem, dostawcą czy wreszcie producentem).

- generowanie oszczędności dzięki zastosowaniu ekorozwiązań,
- redukcję emisji CO2 dzięki zastosowaniu ekorozwiązań (każdy zaoszczędzony litr paliwa zmniejsza emisję CO2 i negatywne oddziaływanie na środowisko),
- redukcję odpadów:
 - przemyślany zakup produktów/towarów na potrzeby danej produkcji filmowej/serialowej np. elementów scenografii, ubrań, baterii, żarówek itd.
 - ponowne wykorzystanie używanych produktów na potrzeby danej produkcji np. scenografii, ubrań, baterii, żarówek itd.,
 - przekazywanie po zakończeniu produkcji elementów scenografii, rekwizytów, kostiumów do rekwizytorni, komisów czy organizacji non profit.
 - po zakończeniu cyklu życia produktu, poddanie go recyklingowi, co zmniejsza frakcję odpadów resztkowych.
- zdrowsze środowisko pracy dla zespołu danej produkcji i jej obsady,
- innowacyjność rozwiązań i podejmowanych działań,
- budowanie pozytywnego obrazu produkcji filmowej i przemysłu filmowego działającego wspólnie na rzecz planety,
- korzystanie z wiedzy i doświadczenia członków ekipy w celu wdrożenia zrównoważonych praktyk produkcyjnych w ich codziennej pracy.

Dla prowadzącego: porozmawiaj o powyższych zasadach, przybliź jak można z nich korzystać w praktyce, omów działania z grupą.

Miejsce na notatki →

Zarządzanie produkcją audiowizualną, komunikacja, zaangażowanie ekokoordynatora.

Zapoznaj się z rozdziałem 4, 6 i 7 Przewodnika.

W toku podejmowania decyzji dotyczących Twojej produkcji wybieraj to, co sprzyja środowisku. Planuj z wyprzedzeniem kolejne działania, monitoruj ich wdrażanie i wyciągaj wnioski. Zadbaj o czas, który pozwoli poszukiwać rozwiązań i podwykonawców. Przemyślenie każdego z etapów realizacji filmu pomoże w bardziej racjonalnym zarządzaniu zasobami. Efektem będzie nie tylko zbliżenie się do osiągnięcia neutralności klimatycznej, ale także spowoduje, że produkcja stanie się bardziej ekonomiczna, efektywna i oszczędna.

Pamiętaj! To niezaplanowane i nieprzemyślane działania przyczyniają się do wprowadzania rozwiązań o zwiększonej emisji CO₂ czy produkcji nadmiernej ilości odpadów.

Kilka sprawdzonych rozwiązań pomagających ograniczyć emisję CO₂:

- ✓ wyznaczenie ekokoordynatora,
- ✓ rezygnacja z niepotrzebnego transportu poprzez właściwy wybór strategicznych lokalizacji,
- ✓ wykorzystanie energooszczędnych środków transportu,
- ✓ zmniejszenie zużycia energii w czasie produkcji: na planie, w biurze, w studio oraz wybór ekologicznych źródeł energii w siedzibie firmy produkcyjnej i w studio,
- ✓ ograniczenie zużycia i zakupu materiałów.

Ćwiczenie: zapoznaj się z check listą dotyczącą planowania produkcji z Przewodnika, rozdział 24.

Dla prowadzącego: omów check listę dot. planowania i zarządzania produkcją z uczestnikami

Komunikacja

Właściwa komunikacja przyjętych założeń prośrodowiskowych dla danego projektu jest jednym z istotnych elementów sukcesu. Zrozumienie przez współpracowników i członków ekipy filmowej przyjętego celu będzie motywatorem do zmian. Komunikacja powinna odbywać się w dwóch kierunkach: wewnątrz do członków ekipy i obsady oraz zewnętrznie do partnerów, inwestorów, dostawców, podwykonawców czy wreszcie opinii publicznej.

Pamiętaj! Edukacja i rozpowszechnianie wiedzy na temat oddziaływania produkcji audiowizualnej oraz możliwych rozwiązań zwiększa gotowość do podejmowania różnorodnych prośrodowiskowych działań.

Ćwiczenie: zapoznaj się z check listą dotyczącą komunikacji z Przewodnika, rozdział 24.

Dla prowadzącego: omów check listę dot. komunikacji z uczestnikami

Ekokoordynator

Warto rozważyć zatrudnienie ekokoordynatora lub wyznaczenie jednego lub kilku członków ekipy filmowej (np. producenta liniowego, asystenta producenta), powierzając mu/im odpowiedzialność za wdrożenie i monitorowanie ekorozwiązań w danej produkcji.

Zadania, za które powinien odpowiadać ekokoordynator:

- planowanie wspólnie z producentem oraz kierownikami pionów zrównoważonych rozwiązań dedykowanych danej produkcji,
- monitoring zrównoważonych działań podejmowanych zarówno podczas planowania, realizacji i ewaluacji danej produkcji,
- kontakt z ekipą i obsadą w sprawach związanych ze zrównoważoną produkcją,
- pomoc w realizacji zrównoważonych działań, szczególnie tych wymagających nakładu czasu i pracy (np. w zakresie zbiórki odpadów z recyklingu prowadzonego na miejscu realizacji zdjęć),
- podnoszenie świadomości obsady i ekipy,
- wypełnienie kalkulatora CO₂, w tym na zakończenie produkcji filmowej jako podsumowanie i weryfikacja przyjętych założeń.

Dla prowadzącego: omów z grupą zadania jakie mogą być powierzone ekokoordinatorowi. Przedyskutuj także obawy jakie stoją przed uczestnikami w tym temacie. Starajcie się znaleźć rozwiązania i odpowiedzi na nie.

Miejsce na notatki →

Kluczowe obszary produkcji audiowizualnej mające wpływ na neutralność środowiskową:

Efektywność energetyczna: zużycie energii i jej produkcja

Zapoznaj się z rozdziałem 8 Przewodnika

Najbardziej nurtującym pytaniem dotyczącym oświetlenia wykorzystywanego przy większości produkcji, jest to czy na planie niezbędny jest agregat, a jeżeli tak, to o jakich parametrach.

Staraj się zatem wykorzystywać w jak największym stopniu dostępne lokalnie źródła zasilania i tym samym ograniczać zapotrzebowanie na agregaty.

Jeżeli jednak zastosowanie agregatu jest niezbędne staraj się dobierać jego parametry dokładnie do potrzeb produkcji. Większa moc często nie bywa w całości wykorzystywana, a zużyte paliwo zawsze generuje większą emisję CO₂.

Staraj się korzystać z urządzeń energooszczędnych. Dotyczy to wszystkich obszarów produkcji, od urządzeń biurowych, przez budowlane, aż po zdjęciowe. Im wyższej jakości sprzęt, tym więcej zaoszczędzonej energii i środków.

Pamiętaj o właściwej utylizacji odpadów elektronicznych związanych z wytwarzaniem energii (np. baterie, akumulatory) po zakończeniu okresu użytkowania. Nie wyrzucaj ich do odpadów zmieszanych, lecz oddaj w punkcie zbiórki lub umieść w przeznaczonych do tego celu pojemnikach. Zwracaj uwagę także jak postępują w tym obszarze twoi dostawcy i serwisanci.

Ćwiczenie: zapoznaj się z check listą energia i oświetlenie, rozdział 24, zawartą w Przewodniku oraz z certyfikatami.

Miejsce na notatki →

Transport ludzi i materiałów

Podróże i transport to najbardziej emisyjny obszar produkcji audiowizualnej. Zarówno podczas zdjęć, jak i na pozostałych etapach realizacji, sposób i ilość podróżowania należy planować z myślą o środowisku. Krytyczne spojrzenie na dotychczasowe zwyczaje transportowe pozwoli ocenić, gdzie możliwe są zmiany. Uważne przeprowadzenie logistyki transportu pozwala znacząco zredukować emisję spalin. Najlepszym sposobem na ustalenie ile CO₂ może wygenerować konkretna podróż jest stosowanie kalkulatora śladu węglowego (rodzaje kalkulatorów zostały opisane w rozdziale 22 Przewodnika).

Ćwiczenie: Zapoznaj się z informacjami zawartymi w rozdziale 9 Przewodnika oraz zastanów się, które z rozwiązań są możliwe do wdrożenia w twoim obszarze.

Dla prowadzącego: omów z uczestnikami możliwe do wprowadzenia rozwiązania.

Najważniejsze zasady to:

- Wybieraj pojazdy (osobiste lub taxi) o zredukowanej emisji dwutlenku węgla oraz niskiej emisji sadzy i tlenków azotu. Należą do nich samochody elektryczne (w miarę możliwości wykorzystujące zieloną energię elektryczną) oraz pojazdy napędzane sprężonym gazem ziemnym - CNG (w miarę możliwości wykorzystujące bio-CNG, np. biometan).

Tabela przedstawiająca systematyzację środków transportu pod względem śladu węglowego, który generują, znajduje się tutaj H. Ritchie, Which form of transport has the smallest carbon footprint?, "Our world in data", <https://ourworldindata.org/travel-carbon-footprint>.

- Zasadą wyjściową powinno być wykorzystanie jak najmniejszej liczby pojazdów. W tym celu najlepiej jest przeanalizować wszystkie kryteria dotyczące transportu (liczebność ekipy, odległości między lokacjami a campem, dostępność tras rowerowych i koszty wypożyczenia sprzętu, koszty transportu publicznego, warunki pogodowe), a następnie wybrać najbardziej odpowiedni środek transportu, biorąc pod uwagę przyjęte założenia realizacji zdjęć.
- Ograniczaj podróże samolotami zwłaszcza, gdy chcesz podróżować lokalnie, na korzyść podróży pociągami i/lub autobusami/ samochodami. Przyjmuje się, że podróż trwająca do 5 godzin powinna odbywać się koleją.
- Pamiętaj, że szkodliwość transportu jest współzależna od rodzaju paliwa, ilości jego zużycia per km oraz długości trasy do pokonania.

- Stosuj współdzielenie samochodów (z ang. carsharing, carpooling).
- Staraj się, aby obiekty zdjęciowe znajdowały się jak najbliżej bazy noclegowej (max. 10 km odległości pomiędzy lokalizacjami).
- Zwracaj uwagę na ekonomikę przewozu materiałów tj. wybieraj transport odpowiedni do ilości i rozmiaru aby był on bardziej ekonomiczny środowiskowo.

Miejsce na notatki →

Planowanie zakwaterowania względem lokacji filmowych

Zapoznaj się z Przewodnikiem, rozdział 10.

Wybieraj obiekty:

- zlokalizowane jak najbliżej głównych lokacji zdjęciowych lub biura produkcji, a jeśli to niemożliwe, postaw na lokalizację pozwalającą na korzystanie z rowerów lub komunikacji miejskiej.

[Dane VAF](#) Flanders Audiovisual Fund, Flandryjskiego Funduszu AV: uwzględniając konieczność pokonania odległości 45 km pomiędzy planem zdjęciowym (studium) a kolejnym miejscem docelowym warto zdecydować się na zakwaterowanie ekipy w hotelu, z punktu widzenia ilości emitowanego CO2. Z finansowego punktu widzenia, zakwaterowanie ekipy w hotelu jest uzasadnione już przy konieczności pokonywania odległości 74 km pomiędzy planem zdjęciowym (studium) a kolejnym miejscem docelowym (w obliczeniach uwzględniono nocleg w cenie 50 Euro za osobę za noc oraz koszt transportu za 1 km = 0,34 Euro).

- które identyfikują się z proekologicznymi wartościami stosując certyfikaty z zakresu ochrony środowiska lub wdrożyły wybrane działania prośrodowiskowe.
- dania wegańskie i wegetariańskie - produkty lokalne z certyfikatami produkcji organicznej
- redukcja odpadów
- rowery dla gości i parking rowerowy

Pytaj o segregację śmieci i korzystaj z agroturystyk. Tego typu miejsca często korzystają z alternatywnych źródeł energii, systemów ograniczających zużycie wody, ekologicznych kosmetyków i środków czystości czy lokalnych dostawców produktów.

Dla prowadzącego: omów z uczestnikami Kryteria wyboru obiektu hotelowego:

- ✓ certyfikat BREEM / LEED
- ✓ energia ze źródeł odnawialnych
- ✓ rezygnacja z codziennego sprzątania
- ✓ zbiorcze opakowania produktów (kosmetyki, artykuły chemiczne)
- ✓ ekologiczne środki czystości

Miejsce na notatki →

Lokacje filmowe, w tym obszary chronione

Zapoznaj się z Przewodnikiem, rozdział 12.

Należy zachować szacunek do każdego z miejsc, w którym realizowane są zdjęcia, w szczególności obcując z naturą czy obszarami chronionymi. Warto podjąć wysiłek i zadbać o lokacje szczególnie pod kątem ochrony krajobrazu, zarządzania zasobami, w tym wodą i energią, oraz współpracy z lokalną społecznością.

Zawsze porównuj oddziaływanie środowiskowe realizacji produkcji w naturalnych lokacjach i w studiu. Weź pod uwagę ilość generowanych odpadów, zużycie i źródło energii, zapotrzebowanie cieplne, wodne oraz energetyczne, a jeśli to możliwe także całkowitą emisję gazów cieplarnianych. Być może dostępne są obiekty spełniające wymagania projektu, posiadające równocześnie aktywną politykę zrównoważonego rozwoju.

Staraj się wybierać lokacje, które dzieli niewielka odległość między sobą, a także od campu (np. nie więcej niż 10 km). Zwróć uwagę na ich skomunikowanie.

Unikaj zdjęć na terenach chronionych, takich jak: parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary Natura 2000 w Polsce, czy obszary chronionego krajobrazu na Słowacji. Każda ingerencja jest zagrożeniem dla ekosystemu.

W miejscach chronionych ograniczaj ruch pojazdów i pieszych w pobliżu produkcji.

Używaj niskoemisyjnych samochodów, które nie tylko ograniczają emisję dwutlenku węgla, ale też obniżają poziom hałasu, co ma bardzo praktyczne zastosowanie na planie filmowym, ale też ogranicza wpływ na ekosystem, zwłaszcza w okresie lęgowym.

Zadbaj, aby przywrócić do stanu pierwotnego teren lub roślinność, które zostały uszkodzone w wyniku działań produkcyjnych. Zweryfikuj stan i czystość wykorzystywanej przestrzeni przed jej opuszczeniem.

Ćwiczenie: ułóż z uczestnikami check listę dot. lokacji

Miejsce na notatki →

Zużycie materiałów, redukcja odpadów, ich segregacja

Zapoznaj się z Przewodnikiem, rozdział 7,11,15,16

Najbardziej ekologicznym podejściem w zakresie odpadów jest funkcjonowanie w taki sposób, by śmieci nie powstawały (zero waste) lub powstawały w bardzo ograniczonym zakresie (less waste). Kluczowe jest wdrożenie zasady 6R.

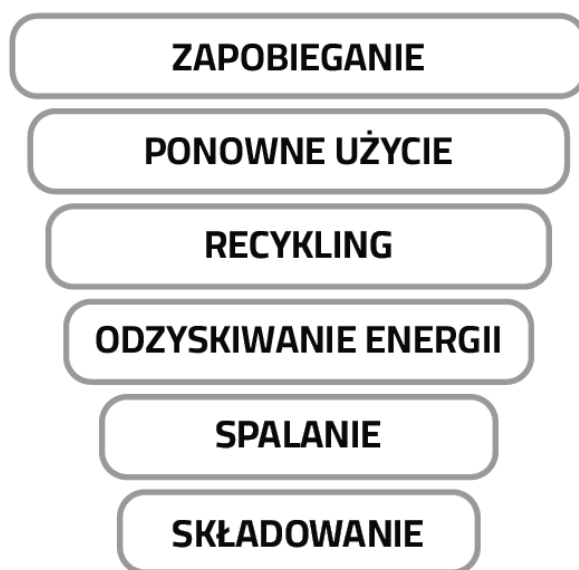
Dla prowadzącego: przypomnij zasady 6R

Sposoby ograniczania zużycia materiałów:

- Przyjmij za priorytet elektroniczną wymianę dokumentów i korespondencji. Jeżeli drukujesz ustaw jako domyślny tryb drukowania druk obustronny, w czerni i bieli, w jakości normalnej lub roboczej. Używaj czcionek Garamond i Century Gothic. Zużywają nawet o 30% mniej tuszu niż popularny font Arial/ *BIURO*,
- Sprawdzaj, jakie materiały są dostępne w magazynach studia produkcyjnego: m.in. czarne płótna, drewno. Zachęcaj do ponownego wykorzystania materiałów z innych produkcji/ *SCENOGRAFIA*.
- Opracuj metody np. budowy dekoracji, dzięki którym zestawy będą łatwe do demontażu i recyklingu dzięki zastosowaniu np. wkrętów a nie kleju. Staraj się unikać używania materiałów nienadających się do recyklingu, takich jak styropian lub płyty MDF i nie używaj farb i klejów zawierających lotne związki organiczne (LZO są to związki, które w temperaturze pokojowej przedostają się do powietrza sprawiając, że je wdychamy). Najlepiej używać farb na bazie wody/ *SCENOGRAFIA*.
- Planuj na każdym etapie produkcji np. dobrze zaplanuj konstrukcję scenografii i nie kupuj więcej materiałów niż to konieczne/ *SCENOGRAFIA*.
- Staraj się wynajmować zamiast kupować materiały i przedmioty, takie jak rekwizyty i meble. Wyszukaj materiały i przedmioty w pobliżu miejsca jego wykorzystania, aby zmniejszyć emisję CO₂ w wyniku ich transportu / *SCENOGRAFIA*.
- Spróbuj wypożyczyć kostiumy, korzystać z kostiumów używanych (pochodzących z drugiej ręki) lub zachować nowe kostiumy do kolejnych produkcji zwłaszcza dla aktorów drugoplanowych/ *KOSTIUMY*.
- Naprawiaj odzież zamiast kupować nową/ *KOSTIUMY*.
- Kupuj lokalne, certyfikowane produkty, w ilościach niezbędnych, wcześniej zaplanowanych/ *CATERING*,
- W miarę możliwości używaj talerzy i sztućców, które można myć. Jeśli zdecydujesz się na materiał jednorazowy, upewnij się, że łatwo go poddać recyklingowi/ *CATERING*.
- Namawiaj członków ekipy i obsadę do przynoszenia własnych butelek na wodę, bidonów czy kubków na kawę lub rozważ ich wypożyczenie lub zakup/ *CATERING*.
- Wybierając produkty ekologiczne uważaj na greenwashing - bezpodstawne kreowanie u konsumentów wizerunku, iż firma oferuje produkty wytworzone zgodnie z zasadami ekologii i ochrony środowiska (brak dowodów, niejasne opisy, fałszywe etykiety, nieistotne informacje, bezpodstawne używanie certyfikatów/ *DOTYCZY WSZYSTKICH PIONÓW*.

Produkując odpady naucz się nimi właściwie zarządzać, na każdym etapie produkcji.

Kieruj się hierarchią postępowania z odpadami znaną jako drabina Lansinka, czyli dyrektywą Parlamentu Europejskiego w sprawie odpadów. Kolejność postępowania jest następująca: zapobieganie powstawaniu, ograniczanie wytwarzania, przygotowywanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku, np. odzysk energii, a na końcu składowanie.

DRABINA LANSINKA

Pamiętaj! Cały zespół powinien wiedzieć jak wygląda plan zarządzania odpadami. Przekazuj odpowiednie wskazówki dotyczące segregacji i niemarnowania całej ekipie. Korzystaj z jak największej ilości materiałów biodegradowalnych lub kompostowalnych.

Stosuj odpowiednio oznakowane pojemniki do recyklingu i o właściwych rozmiarach (zwłaszcza na planie) m.in. w biurze, garderobie, rekwizytorni, warsztacie, lokacjach.

Pamiętaj! Odpady niebezpieczne (baterie, odpady elektryczne, wkłady drukujące, chemikalia) oraz budowlane należy usuwać zgodnie z przepisami. Zorientuj się czy w pobliżu bazy produkcyjnej znajduje się dedykowany punkt zbiórki (np. PSZOK).

Ćwiczenie: sprawdź czy wiesz jak segregować śmieci zgodnie z zasadami obowiązującymi w twoim kraju.

Dla prowadzącego: sprawdź czy uczestnicy wiedzą jak segregować odpady i do jakich pojemników je wyrzucać (zgodnie z obowiązującymi normami).

Przykłady dobrych praktyk:

- film Ćmyproducent Centrala Film

Ćmy to połączenie musicalu oraz filmu dokumentalnego i fabularnego w reżyserii Piotra Stasika.

Duża część produkcji, za którą odpowiadał Paweł Kosuń, ze względu na swój postapokaliptyczny charakter, musiała zostać zrealizowana albo w opuszczonych miejscach, albo w wybudowanej w całości scenografii, imitującej „opuszczony świat”. Znając potrzeby lokacyjne, wybór miejsca realizacji zdjęć padł na Szydłowiec niedaleko Radomia – plenery oraz studia Centrum Technologii Audiowizualnych CeTA we Wrocławiu – wnętrza.

Zdjęcia zrealizowano w obiektach zastanych, które wcześniej starannie wyszukano pod kątem ich gotowości do realizacji bez konieczności ingerencji scenograficznych. 85% rekwizytów i scenografii pochodziło z pobliskiego wysypiska śmieci oraz szrotu. Po zakończonej realizacji zdjęć, elementy scenografii zostały zwrócone.

90% kostiumów pochodziło z secondhand’ów. Reszta została wytworzona w ramach zajęć integracyjnych dla młodych aktorów.

Miejsce na notatki →

Zrównoważony catering

Zapoznaj się z Przewodnikiem, rozdział 11.

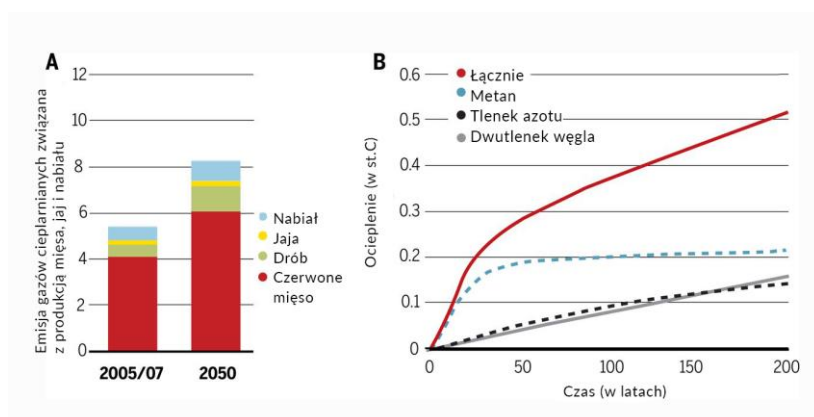
Największa emisja CO₂ wynika z niewłaściwych wyborów organizacyjnych, takich jak zakup wody w plastikowych butelkach, niski udział posiłków bezmięsnych lub korzystanie z jednorazowych naczyń. Wybory te są kosztowne zarówno ze środowiskowego, jak i ekonomicznego punktu widzenia i należy ich stanowczo unikać.

Zrównoważony w przypadku cateringu oznacza: pracę z produktami organicznymi, sezonowymi i lokalnymi, wykorzystywanie zielonej energii, gotowanie oraz serwis z zastosowaniem ekologicznych zasad. Myśl zatem lokalnie, korzystaj z ofert gastronomicznych dostępnych przy planie filmowym i, o ile jest taka możliwość, zrezygnuj z barobusu.

Staraj się wybierać firmy cateringowe stosujące zasady zrównoważonego rozwoju. A jeśli nie możesz znaleźć ekodostawcy cateringu w okolicy, przedstaw swoje „zielone życzenia” wybranej firmie. Zapytaj czy i w jaki sposób może odpowiedzieć na Twoje potrzeby. Namawiaj do wdrożenia odpowiednich rozwiązań technicznych takich jak korzystanie ze zmywarek, czy lunchboxów, co umożliwi firmie serwowanie jedzenia na zastawie wielorazowego użytku.

Po rozmowie z obsadą i członkami ekipy zastanów się nad cateringiem wegetariańskim, szukaj kompromisu, np. 3 dni wege (w tym 1 wegan) i 2 dni z opcjami mięsnymi. Zwróć uwagę na to, że przemysł mięsny ma bardzo duży wpływ na środowisko naturalne.

Produkcja mięsa powoduje znaczącą emisję metanu, dwutlenku węgla i tlenku azotu, a każdy z nich ma inny wpływ na klimat, co pokazuje poniższy wykres.

Źródło: <https://www.otwarteklatki.pl/blog/spozycie-miesa-i-jego-wplyw-na-zdrowie-i-srodowisko>

Hodowla przemysłowa to także ogromne zużycie wody, z czego 98% pochłaniają uprawy przeznaczane na karmę dla zwierząt. Poza tym, co roku ogromne połacie łądu przekształcane

są w pastwiska bądź w tereny pod uprawę roślin pastewnych.

Namawiaj członków ekipy i obsadę do przynoszenia własnych butelek na wodę, bidonów czy kubków na kawę lub rozważ ich wypożyczenie lub zakup.

Dostosuj porcje do potrzeb ekipy, żeby nie wyrzucać jedzenia.

Skontaktuj się z lokalnymi organizacjami pomocowymi lub jadłodzielniami, do których będziesz mógł przekazać nadwyżki żywności.

Miejsce na notatki →

Zrównoważone praktyki w dobie pandemii

W dobie pandemii wdrażanie zrównoważonych działań było niejednokrotnie odsuwane na dużo dalszy plan. Najważniejsze były bowiem zasady bezpieczeństwa zapewniające zdrowie członków ekipy i ciągłość pracy. Jednak jest wiele rozwiązań, które mogą być wdrożone nawet w tak trudnych momentach jak pandemia: korzystanie z własnych bidonów na wodę, naczyń wielorazowego użytku, segregacja śmieci, ograniczanie przejazdów dalekich do bezwzględного minimum, zamiana podróży na konferencje on-line, korzystanie z elektronicznej wymiany dokumentów, stosowanie lokalnych produktów i korzystanie z usług lokalnych firm gastronomicznych, przewaga posiłków wege w menu na planie, utrzymywanie minimalnych odległości pomiędzy hotelem, bazą a lokacją.

Polecamy zapoznanie się z PRZEWODNIKIEM. Planowanie rozwiązań neutralnych dla środowiska nawet w czasach pandemii jest możliwe.

Dla prowadzącego: omów z uczestnikami jakie są wg. nich możliwe rozwiązania do wdrożenia.

Łańcuch dostaw - gdzie szukać zrównoważonych rozwiązań dla naszej produkcji?

Zrównoważone produkty to takie, które powstały w wyniku zrównoważonych sposobów produkcji, bardziej ekologicznych i prospołecznych od konwencjonalnych procesów produkcyjnych na każdym etapie cyklu życia tego typu produktów – od wydobycia surowców i projektowania wyrobu, aż po fazy użytkowe. źródło: Agata Rudnicka, artykuł pt. [ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY W ŁAŃCUCHACH DOSTAW.](#)

Każdy uczestnik procesu powstawania utworu audiowizualnego: producent, dostawca sprzętu, firma cateringowa, studio dźwiękowe czy kierownik pionu jest odpowiedzialny nie tylko za jakość, ale także za sposób powstawania filmu, serialu czy reklamy.

Współpracując z firmami - dostawcami usług i towarów, zadawaj zatem pytania o politykę zrównoważonego rozwoju danego przedsiębiorstwa, łańcuch dostaw, pochodzenie półproduktów czy części. Jako klient masz możliwość wyboru firmy, która spełnia twoje oczekiwania w zakresie zrównoważonych działań. Zasadne jest negocjowanie warunków współpracy przy zawieraniu umów z dostawcami, a także rozmowa nt. podnoszenia standardów dostarczanych usług czy produktów. Zgłaszając potrzebę tworzysz ofertę.

Wybieraj w miarę możliwości dostawców pod względem ich nastawienia i chęci podejmowania aktywności na rzecz zrównoważonej produkcji filmowej:

- firmy cateringowe, dostawcy produktów ekologicznych - mogą przygotowywać pyszne dania jarskie dla wszystkich członków ekipy skomponowane z lokalnych, sezonowych produktów;
- wynajem samochodów posiadających ekologiczne rozwiązania (ekologiczne samochody hybrydowe lub mieszczące się w kategorii A - autobusy)
- firma budująca elementy scenografii z trwałych materiałów (drewno i inne przyjazne dla środowiska materiały, produkty nieszkodliwe dla zdrowia itp.) lub z materiałów, które można wielokrotnie wykorzystywać z uwagi na sposób montażu i demontażu.

Czy bycie EKO kosztuje więcej ?

Niekoniecznie. Przemysłenie każdego z etapów realizacji filmu pomoże w bardziej racjonalnym zarządzaniu zasobami, carpooling, krótsze odległości pomiędzy bazą, hotelem a lokacją, smaczne dania wege, stosowanie lamp LED, ograniczanie podróży na rzecz komunikacji on-line przyniosą konkretne oszczędności. Efektem będzie nie tylko zbliżenie się do osiągnięcia

neutralności klimatycznej, ale także spowoduje, że produkcja stanie się bardziej ekonomiczna, efektywna i oszczędna.

Dobrym przykładem obrazującym powyższe jest film Tarapaty 2 producent KOI STUDIO

Tarapaty 2 to pełnometrażowy film dla dzieci i młodzieży w reżyserii Marty Karwowskiej wyprodukowany przez KOI STUDIO w 2020 r. Producent wdrożył następujące rozwiązania z zakresu ekologicznej produkcji:

- ✓ Zaprojektował plakaty, które pierwszego dnia zdjęciowego zostały zawieszane w widocznych miejscach: pod menu w cateringu, garderobie i na drzwiach planowej toalety. Plakaty nie tylko informowały o podjętych przez producenta ekorozwiązaniach, ale też zawierały prośby o gaszenie światła, czy zachęcały do przyjazdów na plan rowerami, korzystania z komunikacji miejskiej i produkcyjnego transportu.
- ✓ Maksymalne ograniczenie wydruków, korzystanie z elektronicznych wersji dokumentów. Jeżeli druk był niezbędny wówczas drukowano je dwustronnie, w poziomie, po cztery strony na jednej kartce. Pozwoliło to łącznie zaoszczędzić 5664 kartki.
- ✓ Kupno dla wszystkich obecnych na planie osób, wielorazowych butelek, z zakrętką umożliwiającą przypięcie do paska czy plecaka. Koszt zakupu to 2700 zł (ok. 630 euro). Do tego zaprojektowano spersonalizowane naklejki z tytułem filmu i z miejscem na wpisanie imienia i nazwiska właściciela butelki. W autobusie cateringowym i w cateringu na planie postawiono duże baniaki z wodą, które zastąpiły pojedyncze plastikowe butelki.
- ✓ Aby usunąć nadmiar plastiku producent po rozpoznaniu rynku oraz konsultacjach z firmą cateringową zdecydował się na sztucce z drewna, a następnie przekonał firmę do zainstalowania zmywarki w barobusie, co umożliwiło przejście na wielorazowe naczynia i metalowe sztucce.
- ✓ Śmieci segregowane były w podziale na zmieszane i surowcowe. Ustawiono dwa rodzaje kontenerów, a dla ułatwienia klasyfikacji śmieci przygotowano rysunkowe oznaczenia. Pojawienie się zmywarki w cateringu spowodowało ograniczenie ilości i rodzaju odpadów wyłącznie do zmieszanych. Spadek ilości odpadów był dwukrotny, a producent na ich wywóz wydał dwukrotnie mniej.

- ✓ Część z zakupionych kostiumów, elementów scenografii czy rekwizytów została przekazana zaprzyjaźnionym kostiumografom i rekwizytorom do ponownego wykorzystania przy innych filmach a także do zainteresowanych ośrodków, instytucji czy domów dziecka.

Miejsce na notatki →

Narzędzia i rozwiązania wspierające zrównoważoną produkcję filmową i telewizyjną

Kalkulatory śladu węglowego

Monitorowanie i raportowanie działań środowiskowych podjętych w toku produkcji jest istotnym procesem. Pomaga ocenić końcowe efekty, przechowywać konkretne dane oraz wykorzystywać je zarówno do określania przyszłych celów środowiskowych jak i do promocji danej produkcji i producenta. Pomocnym narzędziem może okazać się kalkulator śladu węglowego, pozwalający m.in. ocenić ślad środowiskowy produkcji i zidentyfikować główne źródła emisji CO₂. Kalkulatory są powszechnie stosowane na całym świecie. Na chwilę obecną nie ma kalkulatora śladu węglowego dla polskiego przemysłu audiowizualnego. Śmiało można jednak używać rozwiązań stosowanych za granicą, choć należy mieć na względzie rozbieżności w parametryzacji oraz kwestiach kulturowych. W samej Europie funkcjonuje kilka różnego typu kalkulatorów, co ważne, w większości darmowych. Komisja Europejska mapuje obecnie rynek europejski poszukując najlepszych rozwiązań w celu wdrożenia jednego narzędzia dla wszystkich krajów członkowskich.

Zapoznaj się z kalkulatorami z **Przewodnika, rozdział 22**.

Możesz także skorzystać z poniższych propozycji, które w prosty sposób pomogą Ci np. obliczyć ślad węglowy planowanej podróży i podjąć decyzję z jakiego środka transportu skorzystać.

[WWF osobisty kalkulator śladu węglowego](#)

[Kalkulator analizujący koszty środowiskowe podróży samochodem, pociągiem, samolotem](#)

Ćwiczenie: oblicz jaki będzie ślad węglowy podróży dla 3 osób udających się na dokumentację z Warszawy do Wrocławia? Podaj, który ze środków transportu będzie generował najmniejszy ślad węglowy?

Dla prowadzącego: poprowadź z grupą powyższe ćwiczenie.

Miejsce na notatki →

Bazy ekodostawców

To jedne z bardziej poszukiwanych baz dla tych, którzy myślą o neutralizacji oddziaływania produkcji na środowisko. Zebrane i zweryfikowane informacje w formie zestawień można znaleźć zwykle na stronach internetowych regionalnych funduszy filmowych, organizacji branżowych lub/ i organizacji, które specjalizują się w green filmingu.

Przykłady dostępnych baz danych:

Słowacka baza dostawców - <https://www.filmcommission.sk/744-en/green-platform/>

Dolna Austria - <https://www.lafc.at/greenguide/>

Szukaj ich w regionach, w których prowadzisz swój projekt.

Miejsce na notatki →

Bazy ekocertyfikatów

Obowiązujących w danym kraju ekocertyfikatów poszukuj na stronach komisji filmowych. Zapoznaj się z bazą dostępną w **Przewodniku, rozdział 25**.

Systemy certyfikacji produkcji

Zapoznaj się z przykładowymi systemami obowiązującymi w Europie opisanymi w **Przewodniku, rozdział 19**.

Chcąc otrzymać dofinansowanie na dany projekt ze źródeł publicznych warto zweryfikować zapisy w regulaminie danego funduszu. Część z nich stosuje bowiem obowiązkowe zasady dotyczące zrównoważonej produkcji. Bez złożenia deklaracji środowiskowej dla projektu aplikowanie o dofinansowanie nie będzie możliwe. Część zaś opiera się na motywacyjnym systemie, polegającym na przyznawaniu dodatkowych punktów za prowadzenie produkcji w sposób zrównoważony.

Pamiętaj! w obu przypadkach, jeżeli złożysz deklarację środowiskową dla filmu będziesz zobligowany do wdrożenia określonych zielonych zasad. Ponadto pamiętaj o uwzględnieniu w budżecie kosztów przeprowadzenia audytu środowiskowego przez wyspecjalizowaną firmę. Koszty te zależą od czasu trwania okresu zdjęciowego.

Warto także sprawdzać, które fundusze filmowe kwalifikują zielone koszty produkcji przy braku wdrożonych systemów certyfikacji.

Więcej informacji o systemach certyfikacji i rozwiązaniach proekologicznych wdrażanych przez poszczególne regiony europejskie, znajduje się na stronie Cine Regio, podgrupy Green Regio - https://www.cineregio.org/publications/green_regio_report_2020/

Check listy

Przykładowe listy pozwalające weryfikować wdrożone działania są dostępne w wersji edytowalnej w **Przewodniku rozdział 24**. Dostosowuj je i twórz własne uwzględniając potrzeby twojego projektu.

Miejsce na notatki →

Zawarte w materiałach warsztatowych informacje są punktem wyjścia do przybliżenia tematyki zrównoważonej produkcji audiowizualnej. Warto jednak śledzić informacje pojawiające się na stronach instytucji filmowych i organizacji branżowych, które w sposób kompleksowy podchodzą do tematu neutralizacji oddziaływania produkcji audiowizualnej na środowisko. Korzystaj z wiedzy innych, bardziej doświadczonych kolegów i dziel się swoimi rozwiązaniami, które oceniasz za skuteczne.

Materiały powstały w ramach projektu "GreenFilm Tourism"

Partnerzy merytoryczni opracowania:

Partnerzy projektu:

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Projekt GreenFilm Tourism jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020.